

Fascination av revolution

BOK: Nylig er der kommet en række bøger om Che Guevara, Lenin og Castro. Hvad er det vi i dag søger når vi igen og igen ser forfattere, journalister og andre kaste sig over de gamle koryfæer? Jagter man den gode historie oplevet gennem et kendt menneskes liv, forsøger man at bore endnu engang i håb om at finde guldet, en ny vinkel?

ALEXANDER CARNERA

Forfatter og skribent

Der er allerede skrevet mange bøger om Che Guevara, Lenin og Castro – de tre store – og man må spørge om der kan koges mere suppe på dette marvben. Er de gamle revolutionære helte og seriøse politiske koryfæer som har været med til at skabe verdenshistorie blevet ofrer for oplevelsesøkonomiens event-kultur og den overfladiske psykologisering af kulturen? Eller er det bare den gamle venstrefløjs sidste pacemaker og ikondyrkelse som stadig spøger i mangel af et eget livsprojekt eller fantasi til selv at forandre tingene? Er man optaget af sandheden om hvad der driver historien frem, den store begivenhed eller noget helt tredje?

LE MONDE DIPLOMATIQUES egen Ignacio Ramonet har begæet én af de gigantiske samtalébøger med bogen *Fidel Castro – Mit liv*.¹ I flere omgange mellem 2002 og 2005 besøgte Ramonet Castro for i maratonagtige samtaler til sidst at munde ud i en bog på 700 sider. Ramonet har som bannerfører for franske Le Monde diplomatique fulgt Castros udvikling i en menneskealder samtidig med at Il Comandante himself har været en flittig læser af diplo. Det er to brødre i ånden der sidder og taler sammen til langt ud på natten på Castros kontor i Havana. Ramonet har valgt en detaljeret spørgestil der begynder med Castros barndom, studentpolitik, den politiske vækkelse og derfra videre igennem samtlige skelsættende år. Hvad får vi så at vide?

Ja, vi får alt og ingenting at vide. Vi hører om kampene, Batista, de vanskelige år ved magten, stoltheden over verdens bedste sundhedssystem, kampen mod den liberale globale økonomi ... Castro er en mand der vil holde sig ajour med alt og som maler med den brede pensel om alt. Af den grund former samtalen sig som en opbobling af information uden tanker. Og her har vi problemet. Stort set samtlige spørgsmål er referentiel-beskrivende spørgsmål à la: «Tog det lang tid at samle soldaterne» eller «I har udviklet jer til en lægevidenskabelig supermagt?» Castro svarer ved at beskrive situationen og uanset hvilket spørgsmål han får er han i stand til at forbinde det med alt andet. Man har en oplevelse af at alting er vigtigt, men bogen som helhed efterlader det indtryk at den kun er blevet til fordi det er Castro, fordi man aldrig rigtig mærker Castro hverken som menneske eller som tænker. Der er meget af det han siger som ikke kunne være skrevet af en journalist der havde siddet og bladet en masse aviser igennem. Derudover er Ramonet for beno-

vet over Castro og undlader at konfrontere ham med kritiske spørgsmål. Behandlingen af politiske fangere, ekspropriering af privat ejendom, den ensidige alliance med USSR, der er nok at tage fat på.

Nu er det imidlertid ikke et ubetinget krav for bogens kvalitet at Ramonet er direkte kritisk i sin henvendelsesform. Den kritiske brod kan sagtens etablere sig på baggrund af en stærk beskrivende karakteristik hvis den også er refleksiv og tankeundersøgende. Ramonets samtalebog skaber ikke megen rum for tænkning. Samtlige spørgsmål er bekræftende spørgsmål og de får ikke Castro på arbejde – han skal ikke tænke over hvordan han selv tænker, iagttagelse sin egen beskrivelse af verden og overvejelser om den. Faren er informationsophobning.

Jon Lee Andersons *Che Guevara* er imponerende gennemresearchet

JON LEE ANDERSONS biografi *Che Guevara* har gået sin sejrsgang verden over, og man forstår hvorfor. Det er en imponerende gennemresearchet bog hvor Anderson af Ches enke har fået adgang til Che Guevaras ikke offentliggjorte dagbog «Diario de un Combatiente». Også her er der tale om et «monster» af en bog på 740 sider, men den enorme viden og information er blevet bearbejdet under de fire kompositioner: «Urolig ungdom», «At blive Che», «At skabe det nye menneske» og «Drømme og forbandelser». Det er til tider spændende læsning, ikke mindst de detaljerede beskrivelser om forholdet mellem Che og Castro i Sierra Maestra og det halsbrækkende forsøg på at starte en socialistisk revolution i Bolivias jungle. Men det er også Andersons evne til at dvæle ved Ches personlige karakter og dennes betydning for synet på revolution og hvordan der konkret skulle handles, der løfter bogen over det middelmådige.

Anderson skriver: «For Guevara var politik et middel til social forandring, og det var politisk forandring og ikke politisk magt, der drev ham. Hvis han følte sig usikker, var det i hvert fald ikke af sociale grunde. Han manglede den mindre værdifulde følelse, som Castro åbenlyst havde.»² Og i den afsluttende epilog bringer han på aristotelisk vis en central karakteristik på bane der forbinde den personlige dommekraft med den almene sans: «Ches urystelige tro på sin sag blev styrket af hans usædvanlige kombination af romantisk lidenskab og kolig analytisk evne. Denne paradoksale sammenblanding er formentlig

forklaringen på den næsten mytiske betydning, han opnåede, men det forekommer også at have været kilden til hans iboende svagheder – overmod og naivitet. Han var begavet med en evne til at tænke strategisk, men han syntes ikke i stand til at se de små, menneskelige elementer, som tilsammen udgjorde det store billede.»³ Når det gælder analysen af den politiske modning fremhæver Anderson hvordan de to verdener, «den politiske og den kreative [kunsten], altid har været blandet ind i hinanden.»⁴

Under overskriften «Den hellige ild i mig» kaster Che sig ind i kampen for den cubanske revolution og side om side med sine studier i Marx, Engels og Lenin skærpede han sin opfattelse af «jeg'et» ved læsning af Freud og sufidigteren Rumi og i sine såkaldte «filosofiske noter» som han førte i disse år, citerer han fra Rumis «Kliniske historier»: «Dér, hvor kærligheden vågner, dør jeg'et, den mørke despot.»⁵ Men for den astmatisk kæmpende Che Guevara var der ikke langt fra denne kærlighed til dogmatikkens fælde. Et sted skriver han bl.a. «Skydning ved henrettelsespelotoner er ikke bare en nødvendighed for det cubanske folk, men det er også noget der er pålagt af folket.»⁶ På trods af sin fascination lægger Anderson ikke skjul på hvordan Ches naivitet ender i fundamentalisme.

NETOP DETTE ER omdrejningspunktet for Niels Erik Rosenfeldts bog *Lenin. En revolutionær fundamentalist*.⁷ Tesen er at Lenin både som tænker og som praktiker var fundamentalist. Han ville frigøre arbejderne og skabe et klasseløst samfund i overensstemmelse med visse dele af Marx' profetier, men han var urokelig og doktrinær i sin forståelse af partiet, magtens centralisering, og ikke mindst den blinde tro på at den internationale arbejderbevægelse sejr over kapitalismen fulgte en nødvendig logik og at dette kun var et spørgsmål om tid. Det fundamentalistiske træk kommer især frem i karakteristikken af Lenin som indædt, selvrådigt og overbevist om at historiens indre nødvendighed er med ham. Den sammensatte titel «Revolutionær fundamentalist» er interessant fordi den i modsætning til eksempelvis den ultrakonservative talbankriger, kan inkarnere en personlighed der ud fra en dyb overbevisning mener at kunne ændre verden, som ser en anden verden som mulig.

ANNE M. SØRENSEN beskriver i sin bog *Castro*⁸ hans lederskab som en slags sammensat performativitet, dels hans indættede vilje til at skabe en særlig utopisk identitet for det cubanske folk og samtidig en irrationel storhed med et lederskab båret frem af instinkt der ikke forholder sig til de faktiske forhold. «Fidel Castro er revolutionens største styrke, men også dens største svaghed», sagde hans ven, Gabriel Garcia Marquez. Som Sorensen skriver til sidst i bogen var problemet måske at Castro for at skabe det engagerede, ukorruperte og uselviske nye menneske, forsøgte at skabe en utopi som kun var mulig hvis det cubanske folk ikke bare selv troede på den, men lagde hele deres identitet i dette projekt og skæbne i hænderne på ham, Castro.⁹ Måske er det her vi skal finde noget af svaret på den fortsatte fascination af revolutionens helte, at vi igen deres gribende biografier forstår noget

om hvad der driver historien frem, hvordan vi skal forholde os til historien som forandring, som utopi.

HVIS VI SKAL hæve os op over den trivielle venstrefløjromantik, kunne noget af svaret på hvorfor disse personer bliver ved med at fascinere måske hænge sammen med deres indættede tro på at en anden verden var og er mulig. I dag skrives der bøger om deres fundamentalisme, deres naivitet og uskyld, og man kan ikke lade være med at spørge om det ikke netop er denne uskyld som vi er fascineret af? Hvordan ville verden se ud hvis alt blev overladt til markedskræfternes frie spil, hvis ikke der var et stænk af idealisme og uskyld? Men vi ved også hvad der skete da idealismen indtog magten. Lenin fremstilles som en ren diktator der baner vejen for Stalins efterfølgende brutalitet. Der er flere bud på hvorfor den store verdensrevolution i dag er udeblevet: Arbejderklassen fik det bedre og blev langsomt middelklassegjort, den globale varekapitalismes ensretning af menneskenes begær etc. Styrken hos Castro, Lenin og Che var en evne til at gribe en begivenhed der var under opsejling, at handle med kraft under forhold hvor en krise truede med at få samfundet til at bryde sammen. Derfor ser vi ingen Castro i dag i de vestlige demokratier selvom der er nok at være oprørt over. Enhver opstand i Københavns eller Parisers forstæder indvarsler ikke nogen egentlig revolution. Men hvad med lande som Tibet og Myanmar – har disse lande brug for en Castro eller er lederskikkelser som Castro, Lenin og Che ved at blive afløst af et globalt proletariat der kæmper på flere fronter mod den globale kapitalisme? Hører de gamle lederskikkelser det 19. århundrede til?

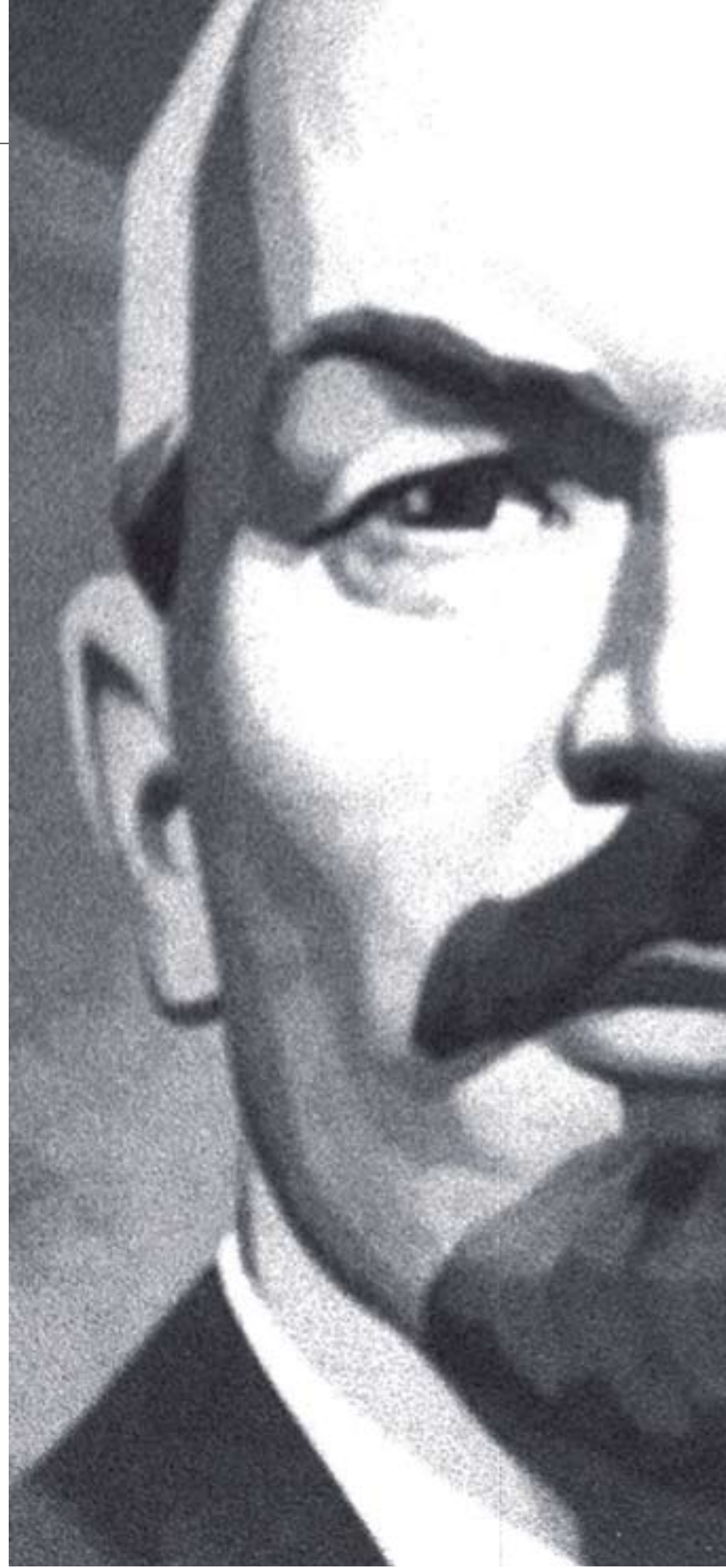
Hvordan ville verden se ud hvis ikke der var et stænk af idealisme og uskyld?

«Den undertrykte har altid ret» er et af disse bon mot der fungerer som en grundlæggende måde at forholde sig til historien på. Den fordømte, den usatte, de fattige sidder med nøglen til historien, fordi de er forbundet med tilværelsen som en kamp og fordi de kun lever og overlever ved at gribe aktivt ind i tilværelsen, mens borgerskabet kun hylder værdier og eksistens som et distancerende retfærdighedsobjekt på afstand af verden. Der er blevet begæet mange filosofier på den fattiges konti!

Negri gør den fattige til et stærkt biopolitisk subjekt der sidder med nøglen og med livets kraft til at producere social innovation. Når det ikke har noget andet har mennesket sin rene *potentia*, sin kraft, magt og mulighed til at producere relationer, væremåder, fællesskaber, livsformer. At eksistere er netop at magte, at gribe ind i verden sammen. Magtesløshed er ikke-eksistens. Også den danske forfatter Carsten Juhl peger på den sanselige og æstetiske modtagelighed som afgørende for at skabe relationer med den fremmede, skabe andre åbne produktive fællesskaber.¹⁰

Her er vi så tilbage til Castro, Lenin og Che. Karakteristisk er nemlig at de alle tre på hver deres måde forbinder troen på en anden verden med et revolutionært kald. Problemet omkring utopien kan måske formuleres med inspiration fra den italienske filosof Giorgio Agamben, der har peget på, at arbejderklassens kald [*klesis*] mister sin revolutionære kraft når den går restløst op i en substantiel identitet.¹¹

BÅDE I DEN anarkistiske og den marxistiske tradition må man skelne mellem *revolutionen* og *revolten*. Anarkisten Max Stirner ville skelne mellem revolutionen som det der transformerer en eksisterende samfundstilstand fra revolten der udtrykker en vækkelse af det enkelte individ. Marxisten Lukacs hævdede eksistensen af en klassebevidsthed der var bæret af en universel ånd, som var

© Scapix

adskilt fra individet. Man har en bevidsthed om at være kaldet, og det var netop denne vækkelse der drev især Lenin, men også Castro og Che Guevara. Men hvis Partiet er denne klassebevidsthed er det revolutionære kald identisk med forestillingen om det kommende fællesskab samtidig med at det er *adskilt* fra det.

Agambens kritik af marxismens opfattelse af revolutionen handler om at kaldet til revolution ikke har at gøre med at høre til en bestemt identitet, men netop det modsatte, at være udsat, at være fremmed, både overfor den anden og overfor sig selv. Det er denne fremmedhed der skal bevæge os til at handle, handle og skabe sammen i kærlighed og nysgerrighed. Det er ikke identiteten der er det virkelige, men *det som sker med os* når vi er bevæget, når vi i vores modtagelighed gør ting sammen med andre. Her ligger kaldet, her ligger revolutionens mulighed. Når de store revolutioner gik galt er det fordi den ideologiske forestilling om en anden verden blev adskilt fra det at være bevæget, at være der hvor der er en kraft til at ville forvandle og gøre andre og nye ting sammen. Lenin, Castro og Che stirrede sig blind på kravet om skabelsen af en specifik identitet som skulle vare ved. Men denne vare aldrig ved og den kan aldrig fastholde forandringens hellige ild, den virkelighed der skaber produktive fællesskaber og en eksistens der kan leves ud sammen af et folk. Bliver man ved ender man som totalitær, som skete især for Lenin og Castro.

Selv Negri har på sine gamle dage erkendt at revolutionens tid, modstanden og oprøret, kun er mulig ved at vi i vores forsøg på

at trække os væk fra statsmagten samtidig gentænker og genskaber vores eksistens som en fælles produktiv væren. Man finder en vej mens man konstituerer sig selv i udveksling, inspiration og affektive relationer.¹² Dette er revolutionens tid. Den findes ikke udenfor, men kun ved at mænd og kvinder affektivt skaber nye kroppe, nye måder at føle og tænke på, og i det der ikke kan måles, skabe glæde og produktion. Dette var også udgangspunktet for Lenin og Castro, men de skildres af både Rosenfeldt og Sorensen som personer der også stræbte efter magten og som gjorde magten til et selvstændigt anliggende. Og dette er måske den anden lære man kan udlæse fra disse års omfangsrige biografier: at de standser deres egen oprindelige revolution når de kommer til magten, at revolutionen slår om i fundamentalisme fordi man glemmer at den tilhører en dagligdag, en daglig pragmatik. Derfor bliver disse bøger ikke så meget studier i ideologi som det bliver studier i menneskelige karakterer. © norske LMD

¹ Schultz Forlag 2007.

² Jon Lee Anderson, *Che Guevara. Biografien om mennesket og myten*. Forlaget Salm 2007, s. 170.

³ Anderson, se over s. 690.

⁴ Anderson, se over s. 156.

⁵ Anderson, se over s. 179.

⁶ Anderson, se over s. 347.

⁷ Hast & San, 2008.

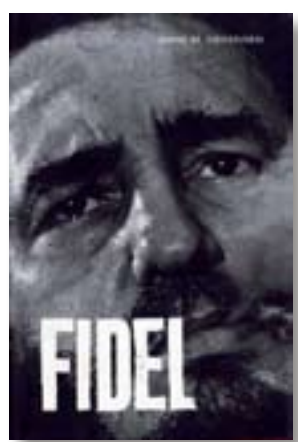
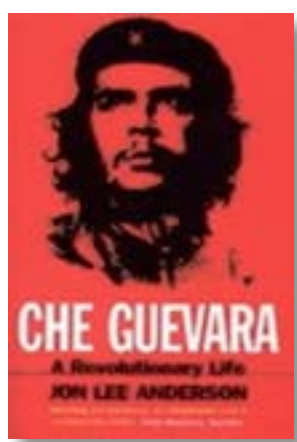
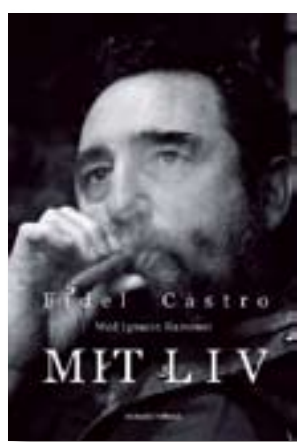
⁸ Jyllands-Postens forlag 2008.

⁹ Anne Sorensen, *Castro*, s. 350.

¹⁰ Carsten Juhl: *Global æstetik. Verdensfølelsen og det kosmopolitisk perspektiv*. Billedkunstskolers forlag, 2007.

¹¹ Agamben: *The Time That Remains*. Stanford University Press, 2005, s. 33

¹² Antonio Negri, *Time For Revolution*, Athlone, 2003, s. 260. Se også s. 18 i denne udgaven af LMD.

Ignacio Ramonet, *Fidel Castro – Mit liv*, Schultz Forlag, 2007. (Norsk utg. *Castro – Mitt liv*, Damm, 2008)

Jon Lee Anderson, *Che Guevara. Biografien om mennesket og myten*. Forlaget Salm 2007, s. 170.

Anne M. Sorensen, *Castro*, Jyllands-Postens forlag, 2007.

Niels Erik Rosenfeldt, *Lenin. En revolutionær fundamentalist*, Høst & Son, 2008.

Satirisk svanesang for Bush jr.

ANIMASJON: Tegnefilmserien *Lil' Bush* beskrives som «Rakkerungene med atomvåpen». Ved å karikere Bush-administrasjonen som krangleverne småunger, gjør tv-serien sitt beste for å trampe ned siste rest av George W. Bushs ettermæle som president. Men er den for sent ute?

MORTEN HARPER

Kritiker og president i Norsk Tegneserieforum.

Mens den offentlige oppmerksomheten mer og mer er rettet mot hvem som blir arvtageren hans, gjør tegnefilmserien *Lil' Bush* sitt beste for å trampe ned restene av respekt og ettermæle når George W. Bush nå går inn i sitt siste år som president. Ved å karikere Bush-administrasjonen som krangleverne småunger er tv-serien en freidig satirisk svanesang for presidenten. Seriens skaper Donick Cary har treffende beskrevet *Lil' Bush* som «Rakkerungene med atomvåpen».¹

Første sesong av *Lil' Bush* ble i mars utgitt på DVD (amerikansk utgave, sone 1), med tittelen «The Invasion Begins». Samtidig startet sesongen to på Comedy Central, humorkanalen som huser blant

annet *South Park* og *The Daily Show*. *Lil' Bush* har blitt en umiddelbar suksess for kanalen. Serien har også en markant tilstedeværelse på internett, og man kan både kjøpe enkeltepisodes hos Amazon.com og se kortere utdrag på Comedy Centrals nettsider.

LIL' BUSH TAR politikken ut i skolegården. I tv-serien er det Bush senior – George H. W. – som er president. Lille Bush – George W. – skildres sammen med sine ministre og andre framtrekkende politikere som skoleunger. Foreldrene deres er med i Bush seniors kabinett. Det vil si, dem selv i voksen utgave, framstilt som karikaturer av slik vi kjenner dem fra virkeligheten. Unntaket er visepresidenten (den voksne) Cheney, som konsekvent tegnes som Darth Vader.

Lille Cheney blir også utsatt for de mest

ekstreme karikeringene i tv-serien. Han snakker lite og spiser levende kyllinger. Gleden over råt, blodig kjøtt etterlater liten tvil om abnorme voldelige drifter. Når han omsider snakker, er det en usammenhengende mumling – som de andre figurene likevel ser ut til å forstå.

Bush senior og kona Barbara er i serien ivrige swingers, og presidentens moral justeres fortløpende ut fra stemningsbølger i opinionen. Barbara er imidlertid lite tilfreds med partnerbyttene, og innleder en affære med lille Cheney.

SOM MAN FORSTÅR er det ikke underdrivelser og subtile nyanser som er tv-seriens styrke. *Lil' Bush* kan også kritiseres for å være sent ute. Latterliggjøring av presidenten og hans kumpaner er verken spesielt originalt eller dristig etter flere år med satiriske spark selv fra mainstream-media. *Lil' Bush* er imidlertid så konsekvent respektløs og energisk at tv-serien om ikke annet med bravur fyller rollen som den ikke uviktede spikeren i kista. De bitterste figurkarikeringene og den enkle animasjon gir dessuten serien en tiltrekkende følelse av barne-tv for voksne. De faste musikkinnslagene er også vellykkede, både for å presse opp tempoet i serien og dessuten som festlige sangparodier i seg selv.

Det er selvsagt lille Bush som er barne-gjengens leder. Bort sett fra at han sjelden helt forstår hva som skjer og handler uten å tenke gjennom konsekvensene, er han skildret uten de store nykkene. Andre viktige figurer er den sadistiske lille Rummy (Donald Rumsfeld) og den snusfornuftige lille Condi (Condoleezza Rice). Hun er ulykkelig forelsket i Bush, som ikke ser ut til å ha skjont at hun faktisk er ei jente. Blant høydepunktene i seriens første sesong er Bush og lille Blair som duskejenter, ungenes raid mot en treningsleir for Al-Qaida og forsøkene på å øke tempoet i den globale oppvarmingen. De tok dessuten i bruk massedeleggelsesvapen for å statuere et eksempel overfor lille Kim Jong Il.

Serien sveiper også innom de pågående presidentnominasjonene. Den sjokolademelkelskende lille McCain blir en lydlig slave av Bush etter at lille Rummy graver ut hjernen hans med en iskremspade. Lille Hillary arbeider – «for moro skyld» – etter skoletid på en abortklinik. Og lille Obama blir beskutt av atomvåpen når han lusker utenfor Det hvite hus.

DONICK CARY SKAPTE opprinnelig *Lil' Bush* for nedlasting til mobil, og filmsnutene ble dessuten spredt via YouTube.

Fra Bush-satiren *Lil' Bush*. © Comedy Central.

Som *South Park* ble serien kjøpt inn for tv av Comedy Central ikke på grunn av en påkostet pilotepisode, men fordi den hadde demonstrert publikumsappellen på internett. Enkelte amerikanske mediekommentatorer har pekt på serien som en mulig framtidig suksessoppskrift for tv-bransjen.² Spådommen er at *Lil' Bush* vil endre både måten nye serier slipper til på skjermen og også hva slags serier vi får se. Wall Street Journals John Fund lanserer én modell der utvalget av serier blir langt

store og der seerne stemmer på hvilke man liker best. Tilbudet korrigeres nesten med en gang ut fra disse tilbakemeldingene. I så fall får satireserien et skikkelig backlash, som pioner for en markedsmodell både i Bush junior og seniors ånd.

© norske LMD. Klipp fra *Lil' Bush* kan ses på tv-seriens nettside: http://www.comedycentral.com/shows/lil_bush/index.html.

¹ «Lil' Bush' Could Mark a Big Change for TV», ABC News, 14. juni 2007.

² Se over.